

Münir Nurettin Selçuk Eserlerinin Makam, Form, Usûl ve Güftekâr Tasnifi

Maqam, Form, Usûl, and Lyricist Classification of Munir Nurettin Selcuk Compositions

Duygu ULUSOY YILMAZ^{ID}

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi,
Eğitim Fakültesi, Müzik Eğitimi Ana
Bilim Dalı, Güzel Sanatlar Eğitimi
Bölümü, Sivas, Türkiye

Öz

Münir Nurettin Selçuk, eserlerindeki müzik anlayışı, form, makam ve usûl kullanımındaki yaklaşımlara getirdiği özgürlük ve icra tarzı ile geleneğin, yenilikçi tarza dönüşmesine vesile olan bestekârlardan biridir. Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu eserlerin incelenerek tasnif edilmesinin amaçlandığı bu çalışma kapsamında, Selçuk'un hayatına ilişkin bilgilere de yer verilmiştir. Çalışma kapsamında, TRT nota arşivi (2019) taranarak Münir Nurettin Selçuk'a ait 84 eser tespit edilmiştir. TRT nota arşivinde yer alan, Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu bu eserlerin makam, form, usûl ve güftekâr tasnifi yapılmış, elde edilen bulgular, yüzde değerleri verilerek grafikler şeklinde sunulmuştur. Bu yönüyle çalışmanın; gerek icracılar, gerek konuya ilgi duyan araştırmacılar için önem taşıyacağı düşünülmektedir. Çalışma sonucunda; Münir Nurettin Selçuk'un %19 oranla en çok Nihavent makamında, onu takiben Rast makamında besteler yaptığı, eserlerinde %79 oranla en çok şarkı formunu, %16 oranla en çok Aksak usûlü tercih ettiği tespit edilmiştir. Ele alınan 84 eserin saz semâîsi dışında kalan 83 sözlü eserin güftekârları incelendiğinde Münir Nurettin Selçuk'un en çok Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirlerinden istifade ettiği görülür.

Anahtar Kelimeler: Tasnif, Münir Nurettin Selçuk, sözlü eser

ABSTRACT

Münir Nurettin Selçuk is one of the composers who contributed to the transformation of tradition into an innovative style with his musical understanding in his works, and the freedom that he brought to the approaches in the use of form, maqam and usûl, and his style of performance. Within the scope of this study, which aims to examine and classify the works composed by Selçuk, information about Selçuk's life is also included. In the content of this study, 84 compositions of Selçuk were identified by searching the TRT music archive. These compositions, which are in the TRT notation archive and composed by Selçuk, are classified according to maqam, form, usûl, and lyrics, and the findings are presented in the form of graphs by giving their percentage values. This aspect of the study; It is thought that it will be important for both performers and researchers interested in the subject. In the results of the study, it has been determined that Selçuk composed mostly in Nihavent maqam with 19%, followed by Rast maqam, in his works he preferred the song form the most with 79%, and Aksak usûl, the most with 16%. When the lyricists of the 83 vocal music pieces of the 84 compositions discussed are examined, it is seen that Selçuk mostly benefited from the poems of Beyatlı.

Keywords: Classification, Munir Nurettin Selcuk, vocal music pieces

Giriş

Klasik Türk müziği, oluşumu, kökeni Orta Asya ve Pers uygarlıklarına kadar uzanan, Arap ve Fars kültürlerinden etkilenmiş, Osmanlı İmparatorluğu döneminde oluşmuş, Cumhuriyet döneminde modernize edilmiş bir müzik türüdür (Berker, 1985). Klasik Türk müziği Batı müziğinden farklı olarak armonik değil, melodiktir. Türk müziği sadece tek bir melodi üzerine icra edilir. Armoni yerine melodiye yapılan bu vurgu, Batı müziğinin tonal yapısından farklılaşan Türk müziğinin modal olarak adlandırılmasının nedenlerinden biridir. En önemli ikinci farklılık ise, Batı müziğinde temel olarak var olan iki moda (majör ve minör) karşılık olarak Türk müziğinde tanımlanmış yaklaşık 600 makam bulunmasıdır (Tanrıkorur, 2003, s. 139–165, aktaran Taşkın, 2005, s. 10).

Geliş Tarihi/Received: 3.12.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 28.07.2022

Yayın Tarihi/Publication Date: 28.10.2022

Sorumlu Yazar/Corresponding Author:

Duygu ULUSOY YILMAZ

E-mail: dulusoy78@gmail.com

Cite this article as: Ulusoy-Yılmaz, D. (2022). Maqam, form, usûl, and lyricist classification of Munir Nurettin Selcuk compositions. *Art and Interpretation*, 40(1), 94–101.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

VIII. ve XIII. yüzyıllarda gelişerek Endülüs'ten Çin'e ve Orta Afrika'dan Kafkaslar'a kadar geniş bir alanda yaygınlaşan Orta Doğu müzik kültürü, XIV. yüzyılda zirveye ulaşmıştır. XV. yüzyılda ise artık yavaş yavaş eski önemini kaybetmeye başlamış ve başta Türkler, Araplar ve Farslar olmak üzere çeşitli Müslüman toplumlar, daha kişisel karakterde kendi yapılarını kurmaya başlamışlardır (Can, 2001). XVII. yüzyıldan Lale Devri'nin sona erdiği zaman aralığında Avrupa'da Barok ve Rokoko etkileri Osmanlı sarayına işleyerek zamanın şark kültürüyle çok farklı birleşim oluşturmuştur. 1730 yılından İsmail Dede Efendi'nin ölümüne kadar süren dönem ise klasik Türk müziğinin en aydınlık dönemidir. Tanzimat Fermanı'nın ilan edildiği yıllardan 1945'e kadar klasik Türk müziğinde şarkı formunun en üst seviyeye ulaştığı dönem olmuştur. XX. yüzyıldan günümüze kadar devam eden bu dönem bin seneyi aşkın zamandır klasik Türk müziğini tüm canlılığıyla sunmuştur (Yarman, 2002).

Türk müziği iki temel öge üzerine kurulmuştur, bunlar makam ve usûllerdir. Bunların yanı sıra mûsikî eserlerinin gelişmesini sağlayan başka unsurlar da vardır. Üslup, tavır ve nota bilgisi gibi kişinin varlığı ile ortaya çıkan bu yardımcı öğeler, bestekâr ve icracıların kendi sanat ve yetenekleri düzeyinde mûsikîmize katılarak Türk müziğinin ilerlemesine büyük katkı sağlar. Mûsikîmizin varoluş sebeplerini ortaya çıkaran esaslar, bu ana ve yardımcı öğeler içinde yerlerini almışlar, Türk müziğinin tarihi ve bütünlüğü ile uyum içinde günümüze gelmişlerdir.

Makam deyimi, mûsikî tarihinin içinde kurulmuş ve bugüne kadar gelmiş kurumsal sistemlerin olgunlaşması ve ilerlemesi göz önünde tutularak incelendiği zaman netliğe kavuşmuş olacaktır. Çünkü bu kurumsal sistemlerin birbirlerine olan etkileri ve faydaları sonrakilerin daha gerçekçi olmalarında, eski müzikologların yazılı eserlerden istifade ederek, hatta çoğu bölümlerde metinlere odaklı kalarak nazariyat alanına sunulmuşlardır. Türk müziği icrasının temelini oluşturan makam, form ve usûl bilgisinin yanında güftekâr ve bestekârının da son derece mühim olduğu, icra performansının sağlam temeller üzerine kurulu bir üslup ve tavır içerisinde dinleyiciye sunulması gerektiği söylenebilir. Türk müziğinde üslup, meşk geleneği içinde belirli bir düzeye gelindikten sonra o yolda öğrenilenleri ve yaşanan tecrübeleri de yanına katarak, marjinalleşme kaygısından uzak bir biçimde gelişmektedir. Bir nevi üslup ani bir oluşum değil; bireyin birikim ve tecrübelerini, kişiliğiyle beraber geliştirmesiyle kendine özgü bir tarz oluşturması şeklinde ifade edilebilir. Bu bağlamda Türk müziği tarihi sahnesine çıktığı dönemden günümüze kadar geçen süre zarfında "Münir Nurettin'den önce-Münir Nurettin'den sonra" ölçüsünün geçerli olduğu ve halkın gözünde "İstanbul Bestekârı" (Güntekin, 2010) gibi kimliklere sahip olduğu göz önünde bulundurularak, Münir Nurettin'in kendine has icra tarzı, müzik anlayışı, form, makam ve usûl kullanımındaki yaklaşımlara getirdiği yenilikler bağlamında oldukça kıymetli bir bestekâr olduğu söylenebilir.

1900 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Münir Nurettin, 1915'te Dârü'l-Feyz-i müzik okuluna girdiğinde, Üdf Sâmi Bey, Lavtacı Hacı Tahsin, Kemânî Naîm Bey ve Ethem Nûri Bey bu öğrenim merkezinde çalışmaktaydılar. Münir Nurettin, ilk bestesini sözleri Neyzen Tefik'e ait olan "Bu bir terânedir" i 1920'lerde tango şeklinde bestelemiş, müzik eğitimine Dârü'l-Feyz-i müzik okulunda devam etmiştir. O yıllarda Yeniköylü Hasan Efendi'nin çırağı Ethem Nuri Bey'den kırk fasıl öğrenmiş, evinde yapılan toplantılarda Hoca Ziya Bey ile vakit geçirmiş, Dârü'l-elhân'a katılmış ve "Türk Mûsikîsinin o devrinde hakikaten naşiri olan Şark Mûsikîsi

Cemiyeti'nin biricik okuyucusu olarak, bir şeref madalyası gibi, solist unvanını ihraz etmiştir" (Rona, 1970). İncesaz gruplarında hanende olarak görev yaptığı Muzika-yi Hümayûn'da üçüncü sınıf Mülâzım-ı sâni' rütbesiyle müezzin olarak atanmış, cumhuriyetin ilanından sonra Mızıkâ-i Hümayûn'un Ankara'ya nakledilmesi üzerine mülâzım-ı evvel² rütbesiyle Cumhurbaşkanlığı Fasil Heyetine katılmıştır. Özcan (2009), Selçuk'un, "çoğunlukla Refik Fersan ve Hâfız Yaşar ile özel müzik toplantılarına" katıldığına "1926 yılında Atatürk'ün izniyle kuruldan ayrıldıktan sonra İstanbul'a" dönerek "ilerideki müzik hayatına özgürce devam ettiğine" değinir. Münir Nurettin Selçuk, solfej, vokal eğitimi ve piyano dersleri aldığı Paris Konservatuvarında iki yıl kaldıktan sonra 1928 yılında Türkiye'ye döner ve oluşturmak istediği yenilikçi müzikal yaklaşımı da şu şekilde dile getirir:

Avrupalı, müziğin klasiğini iki saat süreyle konser salonlarında çıt çıkarmadan, tam bir sessizlik içinde, zevk alarak dinleyebiliyorsa, Türk halkı da kendi klasik müziğini aynı saygı ve ilgiyle dinleyebilmelidir. Öz mûsikîmizin batı müziğinden eksikliği yoktur. Batı müziği çokseslidir. Bir sekizli içinde on iki eşit aralık vardır. Bizim mûsikîmiz de, bir sekizli içinde eşit olmayan yirmi dört aralıkla, müthiş bir ses ve melodi zenginliğine sahiptir. İşte çeşitli makamları, usûlleriyle, dini temalarıyla bu eşsiz müzik, meyhanelerden ve eğlence toplantılarından kurtarılmalı; müzik dinlemeye gelen müziksever insanların katına, konser salonlarına yükseltilmelidir. (Kulin, 2015, s. 51-52).

Münir Nurettin Selçuk, dile getirdiği bu yenilikçi yaklaşımı, Paris'teki müzik eğitiminin ardından konserlerinde geleneksel olmayan bir repertuar oluşturarak göstermiştir. Bu bağlamda Münir Nurettin Selçuk'un, Paris'ten döndükten sonra batı vokal icra tekniğini ülkesine getirmiş olduğunu da söylemek mümkündür. İcraları için konser salonlarını tercih ederek, konserlerinde frak giyerek, müziğin ciddi ve özel bir sanat olduğunu vurgulayarak önemli adımlar atmıştır. "Alaturka uygulamalarına çağdaş bir eleştiri ile alafanga ilkelerini inceleyen ilk sanatçılardan biri olan Münir Nurettin, "Batılı" vokal tekniklerini "Doğu" pratiklerine uyarlayarak yeni bir okul oluşumuna katkıda bulundu" (Çak, 2017). "Özgün ses eğitimi görmüş, sesini herhangi bir müzik âleti gibi kullanmayışı denemiş ilk hanendemiz sanırız ki Münir Nurettin Selçuk olmuştur" (Behar, 2019). Münir Nurettin'in icrâ üsluplarındaki önemli değişiklikleri yurt dışında görmüş ses eğitiminden kaynaklandığını söylemek mümkündür. Türk müziğinin en sancılı (Özdemir & Beşiroğlu, 2009) olarak ifade edilen dönemlerinde yaşamış bir müzisyen olarak Münir Nurettin, "alafanga ekolünden yararlanan ve batı tekniklerini kullanarak oryantal bir sanatçı olduğu için hem 'Tanzimat Dönemi aydını' hem de 'İstanbullu bir beyefendi' olarak tanımlanır" (Çak, 2017).

Bu çalışma, Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu eserlerde en çok hangi makamı, usûlü, formu kullandığını tespit etmek, hangi güftekârların eserlerini tercih ettiğini saptamak amacıyla yapılmıştır. Araştırmada TRT nota arşivinde (2019) yer alan notalar kullanılmıştır. Çalışma kapsamında yer alan grafiklerin icracılar ve araştırmacılar açısından önemli olabileceği düşünülmektedir.

Yöntem

Bu araştırma, doküman analizi ile gerçekleştirilmiş tarama modelinde bir çalışmadır. Konuya yönelik yazılı kaynaklar incelemek üzere elde edilmeye çalışılmıştır. Bir çeşit nitel araştırma şekli olan doküman analizi, yazılı kaynakların içeriğini sistematik ve titiz bir biçimde analiz etmek amacıyla kullanılmaktadır

(Wach, 2013). Tarama modelleri ise, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan nesne, birey ya da herhangi bir olay, kendi şartları dâhilinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Hiçbir şekilde onları değiştirme veya etkileme çabası gösterilmez (Karasar, 2005). Tarama modelleri daha çok “ne, nerede, ne zaman, hangi düzeyde, ne kadar sıklıkta, nasıl” vb. soruların yanıtlandırılması ile ilgilidir (Büyüköztürk ve ark., 2018).

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verilerini, Münir Nurettin Selçuk’un TRT arşivinde yer alan besteleri oluşturmaktadır. Çalışma, TRT repertuarında besteciye ait 84 eser üzerine odaklanmıştır. Çalışma kapsamında; Münir Nurettin’in hayatı ile ilgili kaynaklar taranmış, konuyla ilgili veriler değerlendirilmiştir. Münir Nurettin’in bestelemiş olduğu eserler TRT nota arşivinden (2019) tespit edilmiştir. Tespit edilen bu eserlerin listesi, TRT repertuar numarasıyla birlikte Tablo 1’de verilmiştir.

Münir Nurettin Selçuk’un bestelemiş olduğu eserler tek tek ele alınarak, makam, usûl, form ve güftekar yönüyle ayrı ayrı incelenmiştir. Elde edilen veriler, çalışma aşamasında önce bir tablo üzerinde eserin ilk dizesi ve repertuar numarası şeklinde verilmiş, sonrasında farklı grafiklerle tasnif edilmiştir. Bu doğrultuda; makam, usûl, form, güftekar grafikleri hem yüzde, hem eser sayısı olarak açıklamalarıyla çalışma içinde paylaşılmıştır.

Bulgular

Münir Nurettin Selçuk’a ait 84 eserin makamsal, usûl, form ve güftekar dağılımları açısından incelenmesi neticesinde elde edilen veriler, ilgili başlıklar altında grafiklerle sunulmuştur.

Münir Nurettin Selçuk’un Eserlerinde Kullandığı Makamlar

Münir Nurettin Selçuk’un bestelemiş olduğu 84 eserin makamsal açıdan incelenmesi neticesinde Selçuk’un kullandığı makamlar Grafik 1’de verilmiştir.

Grafik 1’de görüldüğü üzere Münir Nurettin Selçuk kullandığı makamlar şu şekildedir; en çok kullandığı makam 16 eser ile nihâvent makamıdır. Selçuk’un nihavent makamından sonra en sık kullandığı makamların 13 eser ile rast makamı, 8 eser ile mâhur makamı olduğu görülür. Münir Nurettin Selçuk, 6’şar eser ile hicaz makamını, kürdilhicazkâr makamını, hüzzam makamını, sultan-yegâh makamını ve uşşak makamını kullanmıştır. Eserlerinde kullandığı diğer makamlar, 3 eser ile segâh makamı, 2 eser ile sabâ makamı, 2 eser ile muhayyer makamı, 2 eser ile sûzidil makamı, 2 eser ile hüseyinî makamı, 1’er eser ile bestenigâr makamı, bûselik makamı, isfahan makamı, nişâburek makamı, müstear makamı, zirgüleli sûzinak makamı ve zirgüleli hicaz makamıdır.

Münir Nurettin Selçuk’un Eserlerinde Kullandığı Formlar

Münir Nurettin Selçuk’un bestelemiş olduğu 84 eserin incelenmesi neticesinde kullanmış olduğu formlar Grafik 2’de verilmiştir.

Elde edilen veriler ışığında Grafik 2’de görüldüğü üzere, Münir Nurettin Selçuk, 67 eserini şarkı formunda bestelemiştir. Eserlerinde kullanmış olduğu diğer formlar; 2 eserde gazel, 2 eserde yürük semâi, 2 eserde ilâhi, 2 eserde fantezi, 2 eserde marştır. 1’er eserde kullandığı formların; saz eseri, kâr, kârçe, beste, ağır semâi, mersiye ve ağıt formu olduğu tespit edilmiştir. Münir Nurettin Selçuk eserlerinde, 2’şer eser ile gazel, yürük semâi, ilahi, fantezi ve marş formlarının; 1’er eser ile de saz eseri, kâr, kârçe, beste,

ağır semâi, mersiye ve ağıt formlarının kullanım oranlarının aynı olduğu görülür. Buna göre Münir Nurettin Selçuk’un bestelemiş olduğu eserlerde en çok şarkı formundan faydalanmıştır.

Münir Nurettin Selçuk’un Eserlerinde Kullandığı Usûller

Münir Nurettin Selçuk’un bestelemiş olduğu eserlerde usûl dağılımı Grafik 3’te verilmiştir.

Grafik 3’te görüldüğü üzere Münir Nurettin Selçuk’un en çok: 14 eser ile aksak usulü kullanmıştır. Aksak usulü takiben 13 eserde düyek usulünü, 12 eserde yürük semâi usulünü, 10 eserde sofyan usulünü, 8 eserde ise semâi usulünü eserlerinde kullandığı tespit edilmiştir. 3 eser ile sengin semâi usulü, 3 eser ile devr-i hindi usulü, 3 eser ile nîm sofyan usulü, 2 eser ile curcuna usulü, 2 eser ile müsemmen usulü, 2 eser ile serbest usulü, 2 eser ile aksak semâi usulü, 2 eser ile nîm hafif usulü, 1 eser ile ağır aksak usulü, 1 eser ile aksak-yürük semâi usulleri, 1 eser ile Türk aksağı usulü, 1 eser ile lenk fahte usulü, 1 eser ile sofyan- curcuna- serbest usulleri, 1 eser ile aksak (çifte sofyan) usulü, 1 eser ile nîm sofyan- düyek usulleri ve 1 eser ile de sofyan-semâi usulü Münir Nurettin Selçuk’un eserlerinde kullandığı diğer eserlerdir.

Elde edilen veriler ışığında Münir Nurettin Selçuk eserlerinde, 3’er eser ile sengin semâi, devr-î hindi ve nîm sofyan usullerinin; 2’şer eser ile curcuna, müsemmen, serbest usulü, aksak semâi ve nîm hafif usullerinin; 1’er eser ile de ağır aksak, aksak-yürük semâi, Türk aksağı, lenk fahte, sofyan-curcuna-serbest, aksak (çifte sofyan), nîm sofyan-düyek ve sofyan-semâi usullerinin aynı oranda kullanılmış oldukları söylenebilmektedir. Buna göre Münir Nurettin Selçuk’un eserlerinde en çok sırası ile aksak, düyek, yürük semâi, sofyan, semâi vb. usullerden faydalanmış olduğu görülmektedir.

Münir Nurettin Selçuk’un Eserlerinde İstifade Ettiği Güftekarlar

Toplamda 84 eser bestelediği tespit edilen Münir Nurettin Selçuk’un 5 eserinin güftekarının belirtilmediği ve 1 eseri de saz semâisi formunda sözsüz olarak bestelediği görülmüştür. Bu bağlamda Münir Nurettin’in bestelemiş olduğu eserlerde güftekar dağılımı Grafik 4’te verilmiştir.

Grafik 4’te görüldüğü üzere, bestekârın en çok; 17 eser güftesi ile Yahya Kemal Beyatlı’dan, 8 eser ile Vecdi Bingöl’den, 7 eser ile Mustafa Nafiz İrmak’tan, 5 eser ile Faruk Nafiz Çamlıbel’den, 5 eser ile Ümit Yaşar Oğuzcan’dan, 4 eser ile Behçet Kemal Çağlar’dan, 4 eser ile Nedim’den, 3 eser ile Munis Faik Ozansoy’dan, 2 eser ile Şahap Gürsel’den, 2 eser ile Bekir Sıtkı Erdoğan’dan, 2 eser ile Niyazi Damla’dan, 2 eser ile Mevlânâ’dan, 1 eser ile Tefik Fikret’ten, 1 eser ile Remzi Tefik Tüzünkan’dan, 1 eser ile Ahmet Paşa’dan, 1 eser ile Refik Ahmet Sevensil’den, 1 eser ile Fâzıl Ahmet Aykaç’tan, 1 eser ile İsmet Bozdağ’dan, 1 eser ile Necmi Nurettin Güngörmüş’ten, 1 eser ile Nezahat Kuntar’dan, 1 eser ile Münif Paşa’dan, 1 eser ile Devlet Çelebi Hanım’dan, 1 eser ile Sultan I. Mahmut’tan, 1 eser ile Sultan II. Mahmut’tan, 1 eser ile Cahit Sıtkı Tarancı’dan, 1 eser ile Ahmet Haşim Bey’den, 1 eser ile Necdet Atılğan’dan, 1 eser ile Hayri Mumcu’dan ve 1 eser ile de Fuzûlî’den istifade etmiş olduğu tespit edilmiştir.

Elde edilen veriler ışığında; Münir Nurettin Selçuk eserlerinde, 5’er eser ile Faruk Nafiz Çamlıbel ve Ümit Yaşar Oğuzcan; 4’er eser ile Behçet Kemal Çağlar ve Nedim; 2’şer eser ile Şahap Gürsel, Bekir Sıtkı Erdoğan, Niyazi Damla ve Mevlânâ; 1’er eser ile Tefik Fikret, Remzi Tefik Tüzünkan, Ahmet Paşa, Refik Ahmet Sevensil, Fazıl Ahmet Aykaç, İsmet Bozdağ, Necmi Nurettin Güngörmüş, Nezahat Kuntar, Münif Paşa, Devlet Çelebi Hanım, Sultan I. Mahmut,

Tablo 1.
Münir Nurettin Selçuk'un Bestelemiş Olduğu Eserlerin Listesi

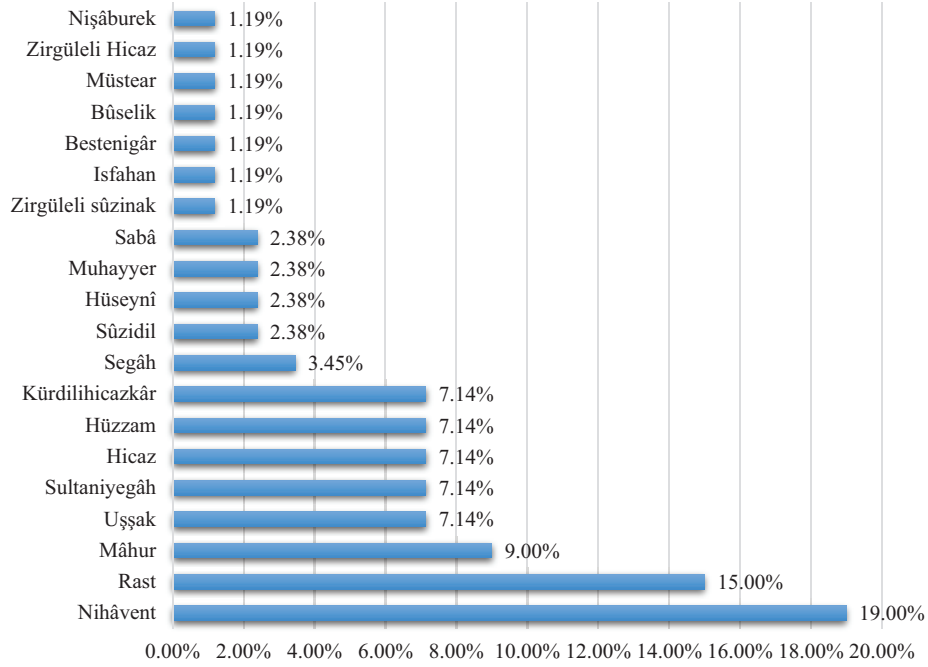
Eserin İlk Dizesi	Rep. No.
Âheste çek kürekleri	183
Artık demir almak günü gelmişse zamandan	522
Âşık bağıdat sorulmaz	568
Ay gökte hayale hisse kaynak	869
Azîz İstanbul	9149
Bahçemde açılmaz seni	1056
Benden ayrı düştün artık	1340
Beni kör kuyularda	1426
Bilmem bu gönülle ben nasıl	1676
Bilmem kaç yıl aradım seni bulana kadar	1683
Bir beklediğim var bitmez gecenin	1811
Bir gülşene vardık ki uzak	1975
Bir merhaleden güneşle dünya	2166
Bir nigâhın kalbimi etti esir-i zülfün ah	15995
Bir safâ bahşedelim gel	15998
Bu hülyâlar diyarında gizli	2544
Bir söz dedi cânan ki kerâmet	2261
Biraz kül biraz duman	1783
Biz şî'ri böyle söyledik	2434
Bu yıl da böyle geçti şîrin	2629
Bülbül âhengini gül rengini	15990
Çepçevre bahar içinde	2950
Dil uyur mest olarak yarı dil-ara söyler	3457
Dönülmez akşamın ufkundayız (rindlerin akşamı)	3554
Dumanlı başları göklere ermiş	3570
Durmadan aylar geçer yıllar	3587
Endülüs'te raks	11706
Erdi bahar sardı yine	3900
Evvel Allah adını yad	14188
Ey naz ü işve velvele-i şan	4203
Ey yarenler bu dünyada bir gün atlı da yaya da	4326
Gezerken yağmurda rüzgârda	4892
Git ey akan gözyaşım git o	14209
Gittin de bıraktın beni aylarca kederde	4969
Gördüm ol meh düşuna bir şal	15993
Gurbet ademden kara (yolcu ile arabacı)	18451
Gümüş saçlarına eğip başımı (Anneye ninni)	5754
Gül yüzünde görelî zülf-i	5734
Gün doğarken yıldızlar söner	5774
Hatırla mâzî-i mes'ûdu sende	6095
Havalandı gönül kuşu	6106

Eserin İlk Dizesi	Rep. No.
Hayat gençlik boyunca	6145
Hayat mısın ölüm müsün nesin	15996
Hülyâma doğan son güneşim	6511
İstinye körfezinde bu akşam	6756
Kalamış (yok başka yerin)	11509
Kandilli yüzerken uykularda	6977
Kuşadasında anılar vardır	7316
Lâl olursun söylersem bir fıkrâ	7368
Mehpâreler elinde kalmış	7561
Milletim aç bağırını	18453
Mor dağların üstünde yok bir	-
Ne doğan güne hükümüm	7973
Ne olmuş ansızın cem	8045
Ney'le konuştum dedim bana	15997
Nice bir eşk-i firakınla	15989
Otomobil uçar gider	8548
Pencereyi kapatıverdim yağmur dışarda kaldı	15992
Rakkas bu hâlet senin oynunda mıdır	8819
Rindlerin ölümü (hâfız'ın kabri olan)	5914
Ruhsarına aybetme nigâh ettiğimi	8879
Sahilden uzaklaştık elin şimdi elimde	9058
Sabâ eser gusun-i ter ki	8979
Saçının telleri göğsünde perişan	9026
Sâki getir getir yine	9090
Sâki parıldasın şefak-ı meyle	9097
Sen karşıma her özlediğim anda çıkarsın	15991
Sen şarkı söylediğin zaman	9436
Sensiz ey şuh gözlerim âvâre	9654
Sevda ile diillendi bu son	9735
Sevdiğim dünyalar kadar gel dese	9812
Sevgi dillerde yara	9894
Solgun durma isteklen	10087
Söyle sevgili sevgili söyle	10200
Uçsuz bucaksız engine	10746
Varalım küy-i dil-ârâya gönül "Hu" diyerek	10936
Vur pençe-i Ali	10989
Yalandır doğuştan sarhoş olduğum	11085
Yâr senden kalınca ayrı (hasret)	11174
Yine bezm-i çemene lâle-fürûzan	17237
Yok gayri bizlere uyku dünek	13366
Zannetme ki ne güldür	11652

Sonuç ve Öneriler

Sultan II: Mahmut, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Haşim Bey, Necdet Atılğan, Hayri Mumcu ve Fuzûlî gibi güftekarların aynı oranda kullanılmış oldukları söylenebilmektedir. Buna göre Grafik 4'te de görüldüğü üzere, Münir Nurettin Selçuk'un eserlerinde en çok sırası ile Yahya Kemal Beyatlı, Vecdi Bingöl, Mustafa Nafiz İrmak, Faruk Nafiz Çamlıbel vb. gibi güftekarlardan istifade etmiş olduğu görülmektedir. 5 eserin güftekârı bilinmemektedir.

Türkiye'nin kritik siyasi dönemlerini yaşamış müzisyenlerden biri olan Münir Nurettin Selçuk; müzik eğitimi, icrası, bilgisi ve bes-teleriyle, eserlerindeki müzik anlayışı, form analizi, makam ve usûl kullanımındaki yaklaşımlara getirdiği özgürlük ve icra tarzı ile geleneğin, yenilikçi tarza dönüşmesinde oldukça etkili kıymetli

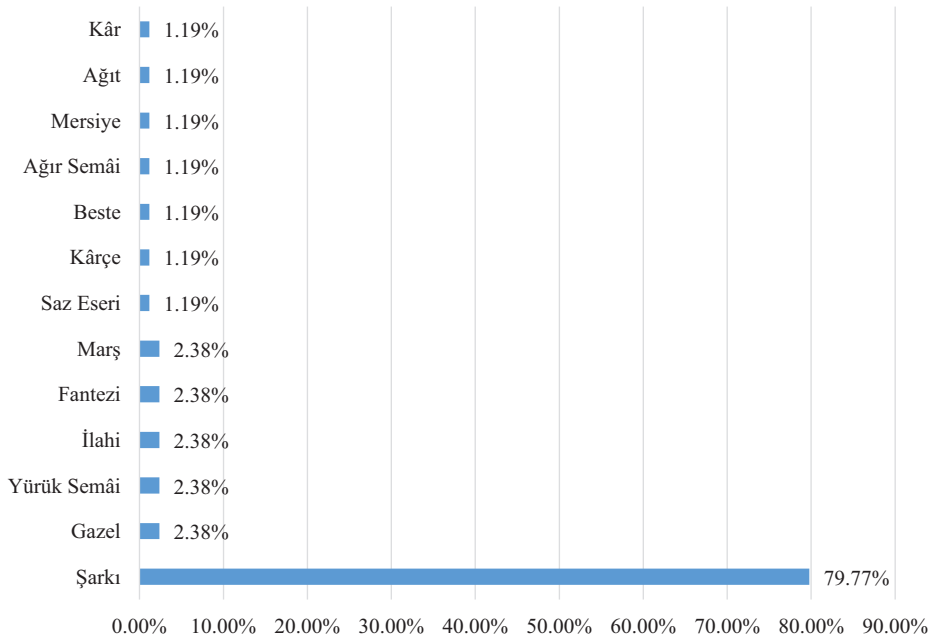
Grafik 1.

Mûnir Nurettin Selçuk Eserlerindeki Makamsal Dağılım

bestekârlardan biridir. Mûnir Nurettin'in bestelemiş olduğu eserlerin incelenmesi sonucunda; makam olarak eserlerinde en çok nihâvent makamını işlemiş olduğu görülür. Nihâvent makamını, 6'şar eser ile hicaz, kürdilihicazkâr, hüzzam, sultaniyegâh ve uşşak makamları; 2'şer eser ile saba, muhayyer ve hüseyinî makamları; 1'er eser ile de besteniğâr, bûselik, isfahan, nişâburek, sûzidil, zirgüleli sûzinak, müstear ve zirgüleli hicaz makamları takip eder. Mûnir Nurettin Selçuk'un eserleri form açısından incelendiğinde en çok şarkı formuna başvurduğu tespit edilmiştir. Usûl kullanımında en

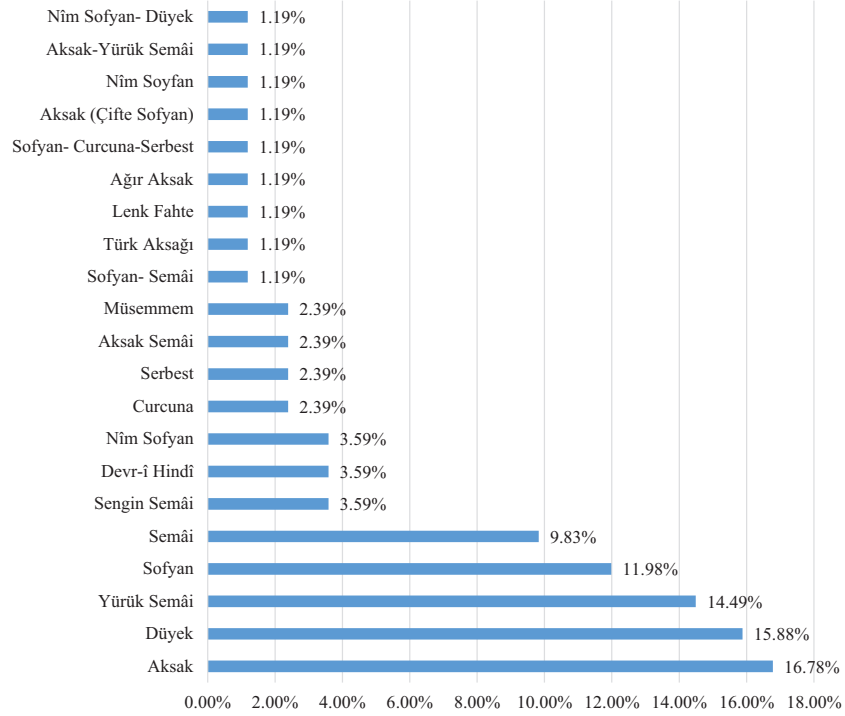
çok aksak usûlüne rastlanıldığı ve güftekar olarak da en fazla Yahya Kemal Beyatlı'dan istifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Mûnir Nurettin'in, eserlerinde şarkı formuna çok yer vermesi, "yaşamış olduğu dönemin gerektirdikleri" şeklinde açıklanabilir. Zira Mûnir Nurettin Selçuk, modernleşme ve popülerleşme dönemi içerisinde Türk müziği alanındaki müzikal dönüşüm evrelerine tanıklık etmiş ve Türk müziği adına son derece mühim adımlara öncülük etmiş bir mûsikîşinas kimliği taşımaktadır. Güftekar

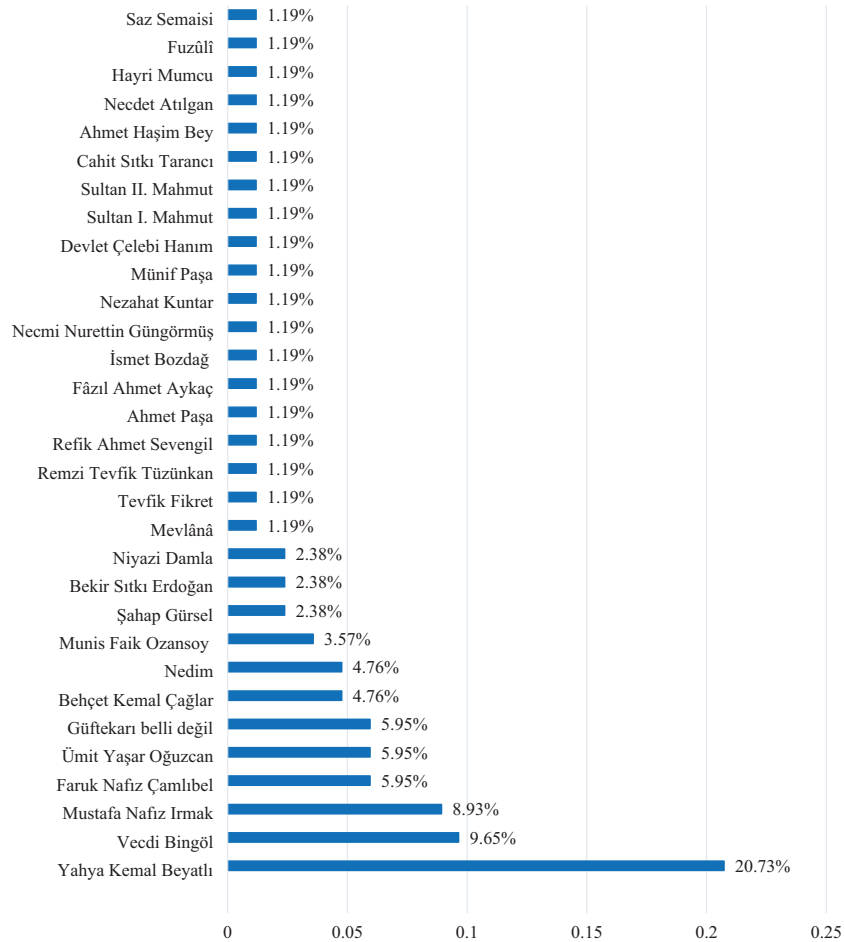

Grafik 2.

Mûnir Nurettin Selçuk Eserlerinin Form Dağılımı

Grafik 3.
Münir Nurettin Selçuk Eserlerinin Usûl Dağılımı

Grafik 4.
Münir Nurettin Selçuk Eserlerinin Güftekâr Dağılımı

olarak farklı dönemlerde yaşamış kişilerden istifade etmiş olması, bestelerini Fuzûlî, Mevlânâ ve daha modern dönemde yaşamış üstadların eserleri üzerine yapmış olması, gerek yaşam algısı, gerek müziğindeki geniş yelpazeyi göstermesi açısından fikir vermekte, gelenekle yenilikçi tarzın Türk müziğinde ne denli başarıyla kullanılabileceğinin göstergesi niteliğini taşımaktadır.

Türk müziğini seslendirildiği ortamlar nedeniyle oluşan eğlence, meyhane müziği algısından kurtararak sigara içmenin bile yasak olduğu tiyatro sahnelerinde seslendirilmesine vesile olan, bu müziğe karşı oluşan olumsuz toplum algısını olumluya dönüştürerek Türk müziğinde devrim yaratan Münir Nurettin Selçuk, gerek müzikolojik, gerek sosyolojik bağlamda çalışılması gereken önemli bir şahsiyettir. Bu çalışma, eserlerinin makam, form, usûl ve güftekâr açısından tasnifi ile sınırlandırılmıştır. Sayısal olarak tüm veriler grafiklerle açıklanmıştır. Bu yönüyle; gerek icracılar, gerek konuya ilgi duyan araştırmacılar için önemli olabileceği düşünülmektedir. Çalışmanın, Münir Nurettin Selçuk üzerine yapılacak araştırmaların çoğalmasına vesile olması, çalışma kapsamında yer alan verilerin farklı çalışmalarda yapılacak analizler ve karşılaştırmalı çalışmalar için yol gösterici olması beklenmektedir.

Son Notlar

- (1) Osmanlı Devleti'nin son dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında kullanılan ve günümüz rütbelerinden teğmene denk bir askerî rütbedir (Kubbealtı Lûgatı sözlüğü, <http://www.lugatim.com/s/m%C3%BClaz%C4%B1m-%C4%B1sani>, Erişim Tarihi: 14.05.2021).
- (2) Osmanlı Devleti'nin son dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında kullanılan ve günümüz rütbelerinden üsteğmene denk bir askerî rütbedir (Kubbealtı Lûgatı sözlüğü, <http://www.lugatim.com/s/m%C3%BClaz%C4%B1m>, Erişim Tarihi: 14.05.2021).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Teşekkür: Bu çalışmanın hazırlanmasında desteğinden ötürü Öğr. Gör. Funda KEKLİK KAL'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Acknowledgments: For her support in the preparation of this study, I would like to express my endless thanks to Instructor Funda KEKLİK KAL.

Declaration of Interests: The author has no conflicts of interest to declare.

Funding: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

- Behar, C. (2019). *Aşk olmayınca meşk olmaz geleneksel Osmanlı/Türk müziğinde öğretim ve intikal*. Yapı Kredi Yayınları.
- Berker, E. (1985). Türk musikisinde dönemler. [CrossRef] Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Yayıncılık.
- Çak, Ş. E. (2017). Modernleşme sürecinde Türk makam müziği solist icracıları ve Münir Nurettin Selçuk. *IBAD Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 224–231.
- Can, M. C. (2001). *XV. yüzyıl Türk musikisi nazariyatı (ses sistemi)* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Güntekin, M. (2010). *İstanbul'un 100 musikîşinası*. Kültür Yayınları.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar-ilkeler-teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Kulin, A. (2015). *Bir tatlı huzur*. Everest Yayınları.
- Nota Arşivi, T. R. T. (2019). <https://trntotaarsivi.blogspot.com/>.
- Özcan, N. (2009). Münir Nurettin Selçuk. *TDV İslam Ansiklopedisi (DİA)*.
- Özdemir, S., & Beşiroğlu, Ş. (2009). Türk müziğinin popülerleşme sürecinde film müzikleri ve Sadettin Kaynak. http://itudergisi.itu.edu.tr/ind ex.php/itudergisi_b/article/view/1088.
- Tanrıkorur, C. (2003). *Müzik kimliğimiz üzerine düşünceler*. Dergah Yayınları.
- Rona, M. (1970). *20. yüzyıl Türk musikisi*. Türkiye Yayınevi.
- Taşkın, K. (2005). *A Study on identifying makams with a modified Boltzmann Machine* [Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi].
- Wach, E. (2013). Learning about qualitative document analysis. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989/PP%20InBrief%20%093%20QDA%20FINAL2.pdf?sequence=4>.
- Yarman, O. (2002). Türk Müsîksinin bir tarihçesi. <http://www.ozanyarman.com/files/musikitarihce.pdf>.

Structured Abstract

Classical Turkish music is melodic, not harmonic, unlike Western music. Turkish music is performed on only one melody. This emphasis on melody instead of harmony is one of the reasons why Turkish music, which differs from the tonal structure of Western music, is called modal. Turkish music is built on two basic elements, and these are maqams (melodic modes) and usûls (rhythmic modes). It can be said that besides the knowledge of maqam, musical form and usûl, which form the basis of Turkish music performance, poet/lyricist and composer are also extremely important, and the performance should be presented to the audience in a musical style.

Münir Nurettin Selçuk is a very valuable composer in terms of his unique performance style, musical understanding, innovations he brought to the approaches in the use of form, maqam and usûl. After his music education in Paris, he is notable for creating an unconventional repertoire in his concerts. He took important steps by choosing concert halls for his performances, wearing a frock coat at his concerts, emphasizing that music is a serious and special art. This study was carried out in order to determine which maqam, usûl and musical form was mostly used in Münir Nurettin Selçuk's compositions and to determine which lyricists' compositions were preferred by him. In the research, the notes in the TRT notation archive (2019) were used. It is thought that the graphics within the scope of the study may be important for performers and researchers.

This research is a study in the screening model carried out with document analysis. The data were tried to be obtained by examination of the written sources on the subject. The data of the research consist of the compositions of Münir Nurettin Selçuk in the TRT archive. The study focused on 84 compositions of the composer in the TRT repertoire. The compositions were handled one by one and examined separately in terms of maqam, usûl, musical form, and lyricists. The data obtained were maqam, usûl, musical form, lyricists are presented in the study with explanations both as percentage and number of compositions.

The data obtained as a result of the examination of 84 compositions by Münir Nurettin Selçuk in terms of maqam, usûl, musical form and lyricists are presented in graphics under the relevant headings. As a result of the examination of 84 works composed by Münir Nurettin Selçuk in terms of maqam, the maqams used by Selçuk are as follows; the most used maqam is Nihavent with 16 compositions. The other maqams are rast, mahur, hicaz, kurdilihicazkar, huzzam, sultaniyegâh and usşak. As a result of the examination of 84 compositions composed by Münir Nurettin Selçuk; he composed 67 compositions in song form. Other musical forms he used in his compositions are gazel, yürük semai, hymn, fantasy, and march. When the works composed by Münir Nurettin Selçuk are examined; he used the aksak usul to be the most with 14 compositions. Following the Aksak usul, it has been determined that he used duyek, yürük semai, sofyân, and semai. It has been determined that Münir Nurettin Selçuk composed 84 compositions in total and it was found that lyricists of his 5 compositions were not specified and he composed 1 composition in the form of saz semâisi without words. Münir Nurettin Selçuk used 17 poems of Yahya Kemal Beyatlı as lyrics.

Including the song form to be the most in the compositions of Münir Nurettin can be explained as "the requirements of the period in which he lived." Because Münir Nurettin Selçuk is a musician who has witnessed the stages of musical transformation in the field of Turkish music during the period of modernization and popularization and has pioneered extremely important steps in the name of Turkish music. The fact that he benefited from people who lived in different periods as a lyricist, that he made his compositions on the works of Fuzûlî, Mevlânâ and masters who lived in more modern times, gives an idea in terms of both his perception of life and the wide spectrum in his music, and is an indicator of how successfully the traditional and innovative style can be used in Turkish music. Münir Nurettin Selçuk created a revolution in Turkish music, is an important figure that needs to be studied both musicological and sociological. In this study, all data are explained with graphics.

In this aspect, it is thought that this will be important for both performers and researchers interested in the subject. It is expected that the study will inspire the increasing of the researches on Münir Nurettin Selçuk, and the data included in the study will be a guide for analyzes and comparative studies to be made in different studies.